

Vict. Manc. Portel.

Mitanda.

6. Statutum Toletan.

Portel.

7. Honor. III.

Bonif. VIII.

C. Qualiter

Martin. Rojas. Salzedo.

Diana.

Archidiacon.

cap. 4. sect. 1. n. 115. Victorinus Mancus de modo procedendi, cap. 7. n. 8. Portel. citatus eodem, n. 12. Ita mordicus hanc sententiam adheret Miranda q. 1. art. 1. concl. 2. ut dicat quod in hac parte procedendum est in causis Religiosorum, ut in causis fidei, quod non videtur probandum, quia crimen heresis est omnium turpissimum, ac maxime execrabile, & quod in eo observatur, non in quocunque alio crimine est observandum.

6. Probatur primò, quia in Ordine Minorum datur statutum generale Toletanum, quod Prælati non dent Reo nomina testium, nisi fortè quando viderint periclitari justitiam Rei in gravissima causa, quod statutum à Sede Apostolica est confirmatum, teste Portel. in dubiis Regular. verb. Correctio fratrum. §. Judex, n. 12. & tale statutum non fuisset edictum, ac promulgatum à Patribus tam doctissimis Religionis tam gravissimæ, nisi esset justum, sanctum, ac laudabile ad multa odia, controversias, ad diffensiones evitandas; aliter enim non fuisset confirmatum à Sancta Sede Apostolica.

7. Probatur secundò, ex cap. finali de Monach. statu. ubi expressè Honorius III. determinat, quod in causis Regularium procedatur absque judiciorum strepitu. Ut nempe in prædictis Regularium causis servetur substantia juris, non verò illius apices, ut pro majori quiete Religionis concessit Bonifacius VIII. ut referam infra, quest. 4. quod autem revelatio nominum testium non pertineat ad substantiam juris probatur ex praxi Rectissimi Tribunalis Sanctæ Inquisitionis, in quo exactissimè substantia juris observatur, & tamen in illo nomina testium non revelantur, ergo non sunt de substantia juris. Et confirmatur ex cap. 2. Qualiter, & quando alias 25. de accusationibus. Ubi postquam Summus Pontifex ordinavit quod testium nomina ad Rei defensionem exhibeantur; Concludit tamen in fine capituli: Hinc tamen ordinem circa Regulares personas non credimus usquequaque servandum.

8. Tamen sunt graves Auctores, qui tenent quod in re gravissima, quando honor, fama, ac auctoritas Religiosi moleum periclitatur ob tacita testium nomina, quod ei sint publicanda, Ita Martinus de S. Joseph. in ordine judiciorum, c. 14. n. 1. Rojas singul. 140. Salzedo ad Bernard. Diaz. cap. 128. littera C. Nam Reus non est privandus convenienti modo ad sui defensionem: nam cap. finali, de hereticis in 6. ubi disponit Pontifex, ut testium nomina taceantur, ob magnum periculum, quod eis inde evenire potest, quod ibi explicat Glossa verb. Periculum, est mors propria, vel suorum, & devastatio substantiæ ipsorum. Tunc subdit Textus; Cessante verò periculo supradicto, accusatorum & testium nomina, prout in aliis sic judiciis, publicentur.

9. Unde hanc questionem concludo cum Diana p. 9. tract. 3. Resol. 7. Ut Regularis superior magna cum prudentia, ac Dei timore consideret gravitatem criminis, gravamen, & injuriam, quam patitur Reus, & etiam periculum imminens testibus, unde cum ipso Diana verbis Archidiaconi concludo. O tu quicumque Judex, in tali causa bene adverte verba ista, non dicit leve periculum, sed grave, noli igitur reus

privare debito juris ordine, sine magna causa quoniam hoc fieri non potest sine offensione Dei.

QUESTIO II.

An Prælati Regulares valeant compellere suos subditos ad jurandum in causis civilibus secularium?

SUMMARIUM.

- 10 Religiosus non potest jurare in judicio seculari sine licentia sui prælati, si juret tenet juramentum.
11 Hanc licentiam etiam dare possunt Prælati conventuales.
12 Judices & Principes non possunt cogere Regulares ad jurandum.
13 Religiosi in Advenis ut sua, v.g. triticum relaxentur à gabellis, tenentur jurare verum ad mentem prepositorum.
14 Si Religiosi coacti jurant in causa sanguinis, non contrahunt irregularitatem.
15 In causa civilis ad jurandum non possunt cogi à suis Prælati, quidam negant.
16 Probabiliter alii affirmant.

Ad hoc ut Religiosus sit testis alienus in causis judicialibus in judicio laico, ac seculari, requiritur licentia sui Superioris, quia Religiosus mortuus est mundo; & non habet nec velle, nec nolle, nisi ex voluntate sui Prælati, de quo latè agit Sanchez lib. 6. Decalogi, c. 13. n. 21. Deinde quia cum Judex secularis non sit superior Religiosi testificantis, non potest ab illo exigere testimonium, & maxime cum juramento, nisi Religiosus se illi subiciat, ad quod necessaria est licentia proprii Prælati, ita Angelus verb. Testis n. 3. si tamen testificetur sine tali licentia, testimonium valebit. Cum nullibi sit irritum; & potius interpretanda est res ut valeat, quam ut peccet. Sylvest. verb. Testis, q. 1. Dist. 1. Molina tom. 1. de just. disp. 127. M. Lezana tom. 1. cap. 9. n. 161.

Hanc autem licentiam dare possunt non solum prælati supremi, ut Generales, Provinciales, sed etiam Conventuales immediati, Priores videlicet, Guardiani, Rectores, cum verè sint Prælati, & habeant veram jurisdictionem in suos subditos, Ita Rodriguez tom. 2. q. 10. artic. 4. & 5. Portellus in dubiis Regular. verb. Abbas, n. 10.

Judices, ac Principes seculares non possunt cogere Regulares ad jurandum, sive in civilibus, sive criminalibus, non solum propter exemptionem, & immunitatem Ecclesiasticam ipsorum, sed etiam ob multa privilegia illis concessa, de quibus Rodriguez cit. q. 10. art. 2. Specialiter Eugenii IV. pro Cassinensibus in Bulla 7. n. 17. & Bulla 9. n. 13. apud eundem Rodriguez in Bullario inter Bullas ejusdem Eugenii Peirinus tom. 1. privileg. Minimor. Constitut. 2. Julii XI. n. 149.

Obiter tamen nota, quod tam Præsides, quam emptores gabellarum possunt exigere juramentum à Regularibus, quod res, v.g. triticum, oleum, &c. quæ per Duanas transiunt nomine dictorum Regularium, sint ipsorum, & ad ipsorum ulum deputatæ, & tenentur dicti

10.

Sanchez.

Sylvest. Molina. Lezana.

11.

Rodrig. Portel.

12.

Rodrig. Eugenius. Peirin.

13.

Sylvest. Sanchez. Lezana. Bonacina. Gavarr.

Candidus

14.

Coninch. Præposit. Cornejo.

15.

Bordon.

16. Rodrig. Peirin. Lezana.

dicti Regulares ad mentem ipsorum exigentium juramentum jurare simpliciter, non utendo aliqua æquivocatione, vel amphibologia. Et ratio est, quia licet absolute non possint Judices seculares compellere ad jurandum Regulares; supposito tamen quod isti velint res illas, quas dicunt esse ad ulum proprium, sine solutione gabellæ relaxari, æquitas justitiæ postulat, ut ad jurandum liberè in veritate compellantur, maxime, quia illud vertitur in commune damnum Reipublice: nam tales gabellæ, & tributa ad illius sustentationem ac defensionem, ab inimicis pertinent. Ita Sylvest. verb. Jurament. 3. p. q. 2. & verb. Mendac. q. 6. Sanchez lib. 3. in Decalog. c. 6. n. 35. M. Lezana tom. 1. c. 11. n. 2. & citat Bonaciam, Gavarrum, & alios, idem dicendum in eo casu, quo Religiosi coguntur jurare à custodibus urbis tempore pestis; an veniant ex loco peste infecto, propter easdem rationes. Ita cum citatis Auctoribus Candidus tom. 2. disquisit. Moral. disquisit. 26. art. 3. dub. 8.

A suis tantum Prælati Regulares possunt habere facultatem jurandi coram seculari Judice non tamen in causa sanguinis, ut est communis doctrina, alias incurrunt in irregularitatem: si verò hoc faciant urgente præcepto, vel gravi metu incusso, tunc cum non faciunt sponte, non contrahunt irregularitatem, ut tenent Coninch. de Sacram. disp. 18. dub. 10. n. 56. Præposit. q. 5. de irregul. dub. 13. n. 105. M. Corejo de irregularitate, disp. 14. dub. 1. Tamen semper præmittenda est protestatio. Ut supra dixi de accusatione.

An verò Regulares cogi possint à suis Superioribus ad testificandum in causa civili coram Judice seculari in re magni momenti, & ponderis est questio principalis. Negat Bordon. tom. 2. Resol. 38. n. 11. quia Superior Regularis, non potest aliquid præcipere suis Religiosis, ut sic titulo obedientiæ, quam illi promiserunt in sua professione, per quam se obligaverunt ad obediendum in iis quæ spectant ad statum Religiosum, juxta dispositionem regulæ, quam professi sunt, sed ferre testimonium in favorem secularium, non spectat ad statum Religiosum, nec in regulâ continetur, ergo præcipi non potest.

Opposita sententia mihi videtur verior, eam tenent Rodrig. tom. 2. q. 10. art. 2. Peirin. tom. 1. Privil. Minim. in Constit. 2. Julii II. n. 147. M. Lezana tom. 1. c. 11. n. 14. Quia multum interest ad bonum Reipublicæ, ac ad Dei obsequium, & gloriam, ut veritas pateat, ac manifestetur, & Religiosus ratione sui perfecti status astringitur ad procurandam Dei gloriam, & ejus obsequium, ac commune bonum; & ex his patet solutio ac fundamentum contrarium.

QUESTIO III.

Ad quid teneatur testis falsus, ex cujus testimonio multa damna sunt illata Reo?

SUMMARIUM.

17 Casus deplorandus. Sylveira Opuscula.

- 18 Si Reus jam erat convictus, non datur, obligatio restituendi.
19 Qui deposuit falsum non scienter nec ex lata culpa, non tenetur ad restitutionem.
20 Qui scienter, & ex notabili negligentia dedit testimonium falsum, tenetur ad restitutionem.
21 Testis falsus etiam cum magno periculo suo tenetur retractare suum dictum, si intelligit profuturum.
22 Maxime timenda opinio ejusdem Auctoris. Si revocatio non est profutura, non tenetur. Ibidem.
23 An si Reus dicat se parcere, & dimittere injuriam.

At Diana p. 4. r. 4. Resol. 99. quod in hac materia scribit cum magno animi dolore, quod ego etiam dico ob multos, & varios casus; qui ad manus meas venerunt, & non agimus de pœnis in jure appositis contra falsarios ac perjuros, sed agimus de his, quæ spectant ad forum conscientia.

Primò, dicendum est cum Pitigiano in Practica criminali Canon de testibus c. 6. fol. 193. & Diana p. 3. tract. 1. Resol. 106. alias 105. Quod si Reus erat jam convictus per multos testes, & testimonium illius superveniens, nihil efficit, nec pœna ex tali testimonio addita, nec inde Judex magis commotus est ad penam infligendam, quia tamen, etsi Reo fiat injuria, tamen tale testimonium non est causa efficax damni, quia jam erat illata, inde non datur obligatio ad restitutionem.

Secundò, Pitigianus citatur, cum Caietano 2. 2. q. 70. artic. 4. Petro à Navarra lib. 2. c. 9. n. 253. cum aliis, quod qui deposuit falsum non scienter, nec ex lata culpa, sed ex inadvertentia, vel oblivione, ratione ejus damnum contigit, quod iste non tenetur ad restitutionem, non ratione rei acceptæ, quia nihil recipit, ut suppono, vel ratione injuriæ, vel damni, quia cum ignoranter intulerit tale damnum, non fuit prævisum, & ideo non peccavit, ut tenent Lessius lib. 2. cap. 1. dub. 6. Becanus 2. 2. de justitia, & jure q. 75. de testibus q. 5. conclus. 2.

Certa conclusio, qui scienter, & notabili negligentia dedit testimonium falsum, tenetur ad restituendam famam, & totum damnum illatum; & ratio est manifesta, quia per injuriam fuit causa totius damni, quod Reus patitur. In hac conclusione conveniunt omnes Theologi, ac Canonistæ, proindeque si fecit scienter, ac cum notabili negligentia tenetur ad restituendum totum damnum; si verò fecit, aliqua levi, vel mediocri culpa, seu negligentia tenetur ad restituendam partem damni. Ita Sorus lib. 5. q. 7. art. 4. Navar. cap. 25. n. 4. Sanchez tom. 1. consil. lib. 6. cap. 5. dub. 21. n. 4. Fagundez in 8. præcept. Decalog. lib. 8. cap. 42. num. 2. M. Lezana tom. 4. verb. Testis, num. 4.

Questio tamen est, an iste falsus testis teneatur suum dictum retractare, quando ratione sui falsi testimonii, mors, mutilatio, vel aliud grave damnum est inferendum, ad quod dicimus maxime teneri, si id profuturum putat, quamvis sibi simile pœna periculum timeat: nam unusquisque tenetur

17. Diana.

18. Pitigian. Diana.

19. Pitigian.

Lessius. Becanus.

20.

Sorus. Navar. Sanchez. Fagundez. Lezana.

21.

Lessius. Sylvest. Angelus. D. Anton.

refarcire damnum, quod alteri injuste intulit etiam cum pari damno suo, melior est conditio innocentis, quam delinquentis. Lessius lib. 2. cap. 30. dub. 7. n. 53. Sylvest. verb. Testis q. 10. Angelus verb. Testis n. 30. D. Anton. p. 2. tit. 1. part. 19. §. 7.

22. Vutherus.

Timeant falsi testes sententiam Vutheri Strevesdorff. in D. Thomam de justit. & de jure q. 70. art. 4. concl. 3. ubi ait, quod testis falsus debet revocare suum dictum, licet isti testi ex revocatione majus damnum imminet: nec obstat, quod dubitet, an revocatio sit profutura, quia quilibet quod suum est experiri, & tentare debet.

23. Petr. Nau.

Tamen Petrus Navar. de resit. lib. 2. cap. 3. n. 251. existimat, quod si retractatio nihil est profutura, quod testis falsus non tenetur illam facere, sed restitutionem damnorum, quocumque commodo modo debet facere. Et hanc sententiam video apud Viros doctos practicari, & illa Diana p. 4. tra. 4. Resol. 99. & subdit quod se recipiat in loco tuto, ut inde valeat suam sententiam revocare, sed parum utile erit.

Diana.

24.

Casus contingit. Quod quidam homo nobilis, qui habebat filios, & familiam per falsos testes condemnatus sit ad furcam, & confiscationem bonorum, homo cum duceretur ad furcam, ex ingenti charitate dixit, quod omne malum sibi illatum parcebat inimicis suis, eisque qui contra illum tam dirum falsum testimonium protulerunt.

An isti falsi testes teneantur ad faciendam restitutionem filijs. Respondi affirmativè, quia isti falsi testes magnam injuriam intulerunt filijs: nam ipsi ex tali parentis morte infamiam multam contraxerunt, ac privationem bonorum paternalium, quæ ex hæreditate patris eis eventura erant, proindeque pater dimisit ea, quæ ad se pertinebant, non tamen illa, quæ erant filiorum, cum tanto ipsorum detrimento, ac damno.

QUESTIO IV.

In causis Religiosorum procedendum est sine strepitu judiciario, ac non servatis apicibus juris? & quid sint isti apices juris?

SUMMARIUM.

- 25 Prælati procedunt in causis Religiosorum non servatis apicibus juris.
- 26 Quod etiam privilegio concessit Bonifacius Octavus.
- 27 Quanam sint apices juris.
- 28 Quanam sint de justitia juris.
- 29 Quid de plano inspecta veritate.

G. Qualiter. C. Olim. G. Per tuas.

In causis Religiosorum Prælati Regulares possunt, & debent procedere sine judiciario strepitu, non servatis apicibus juris, ut ipsa jura disponunt, ac determinant, cap. Qualiter, 24. de accusat. & c. Olim. 26. eadem. Et c. finali, de statu Monachorum, & cap. Per tuas 32. de Simonia. Et ita liberius, & facilius

possunt prædicti Prælati contra personas Religiosas procedere, non servatis prædictis apicibus, cas puniendo, privando, ac removendo à suis Officiis, ac administrationibus, ut expressè habetur in citatis Capitulis qualiter, & per tuas, in fine.

Quod insuper ex privilegio concessit Bonifacius VIII. ut non teneantur Religiosi in suis causis procedere, apicibus, & similibus juris servatis, sed secundum consuetudines approbatas & generalia facta, & facienda ordinis instituta. Quod ipse Pontifex explicans declarat, dicens: Quod licet Prælati omnes, ad apices juris ex supradicta constitutione non teneantur, ut sunt citationum intervallo, dilaciones interlocutoria, & cetera hujusmodi, quæ non sunt de essentia juris, non tamen possunt in actibus judicialibus pro eorum arbitrio procedere, sed jure divino, ac naturali ad substantialem juris ordinem tenentur. Procedendum ergo est juxta Apostolicas Constitutiones, exclusis apicibus juris.

Apices autem juris sunt, ut explicant M. Thomas de Jesu de visitat. Regular. tract. 3. c. 1. Portel. in dubiis Regular. verb. Correlatio fraterna, n. 50. Bordon. tom. 2. Resol. 6. n. 90. ut judicium fiat tali loco, vel tali die; ut citatio fiat tali, & tali modo verborum, vel quod tale tempus certum assignatur litigantibus, & appellantis, & quod admittantur interlocutoria, & quod dilaciones interponantur; & insuper Portel. citatus existimat, quod testium publicatio cum suis nominibus sunt, & pertinent ad apices juris, & ideo quod talis nominum publicatio non sit facienda in Religione: vide supra in hac Resolutione q. 1. n. 4. de quo egi.

Procedendum est ergo in causis Regularium, ut notat M. Lezana tom. 1. c. 17. n. 26. Lezana. Simpliciter, summarie, de plano, & sola veritate facti inspecta. Quæ ferè in se idem valent, ac significant simpliciter, ut ex multis probat Barbosa Dist. 68. num. 3. prout proceditur ad litteram, & factum prout jacet; & contingit excludendo calumnias, & dolosas dilaciones: inanes, & frivolas exceptiones. Summarie; secundum Bartol. in extragag. ac reprim. ver. Summarie; abbreviando & tanquam in Compendio recapitulando, & solum exhibendo quæ pertinent ad essentiam judicii, ut nempe Reus citetur, audiat, de utroque ei tempus defensionis cum advocato, & ut probationes legitime, exceptiones utiles, appellationes necessaræ concedantur, & alia non recipiant.

De plano ut procedatur sincerè, quolibet die etiam feriato, omni tergiversatione, & vana exceptione dimissa. Sola veritate facti inspecta, ipsa se secundum se pensata, & considerata, rejectis quæ non sunt de jure naturali, divino, ac Gentium. Ita Thom. de Jesu citatus & Aldrete, lib. 1. de disciplina Reg. c. 8. & his manet impositus finis in die Sanctissimæ Annæ Matris Domini mei Jesu; faciat ipse, ut in eo omnis nostra actio, cogitatio, ac mens, consistat, ac persistat.

OPUSCULUM III. PRÆCLARA MAGNI Parentis Eliæ Præeminentia.

Math. 13.

IT Christus D. Matth. 13. Omnis scriba doctus in Regno caelorum profert de thesauro suo nova, & vetera. De hoc Tractatu multi magni viri multa, & præclarissima dixerunt, quæ tanquam prima fundamenta breviter attingam, & aliqua etiam (Deo dante) ex nostro tenui thesauro, seu pauperculo penu proferemus.

RESOLUTIO I.

De admirandis Prærogativis Magni Parentis Eliæ.

His omnibus, ac ejus præclarissimo nomine, multiplicique ejus significatione, quantaque magnitudine, amplitudine, caelestium gratiarum, donorum, virtutum, ac meritorum a Deo nobilitatus, ac condecoratus sit; multa dixi variis in locis, præcipuè tom. 3. in Evangelia c. 13. quest. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. & tom. 1. in Apocalyp. c. 7. quest. 5. & c. 11. quest. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. & 18. & multa etiam dicam de ejus obedientia, paupertate, ac rerum contemptu, & etiam de ejus puritate, ac virginitate hic Resol. 3. quest. 3. 4. & 5. Aliqua hic dicemus tanquam prælodium ad ea, quæ tractanda sunt.

QUESTIO PRIMA.

De magnis meritis, ac virtutibus Sanctissimi Eliæ.

SUMMARIUM.

- 1 Ex D. Bernardo magna Eliæ elogia.
- 2 Justi, & Sancti ambulant in hoc mundo, Angelus stans in consummata perfectione.
- 3 Eliæ degens in mundo se formaverat perfecta virgine, veluti Angelus in caelo, & numer. 4.
- 5 Ignis veneratur Eliam tanquam quid caeleste.
- 6 Eliæ in summa iracundia placat iram Dei, & numer. 7.
- 8 Prophetia non impetrant indulgentiam pro uno populo, Eliæ pro toto mundo.

- 9 Eliæ restituit omnia tanquam ad imitationem Christi.
- 10 An Eliæ sit in statu merendi.
- 11 Esso quod Eliæ non sit in statu merendi, inde magna ejus meritum demonstratur.
- 12 Summa charitas Eliæ, ac serviat ad salvandas animas beatitudine privari vult, & numer. 13.
- 14 Dilato premio maximè comprobatur amor.

Pro hujus rei commendatione satis est audire elogia Magni Eliæ, quæ nobis apponit D. Bernardus scribens ad Eugenium lib. 4. de consideratione, sic de Eliæ ait, For- ma justitiæ sanctitatis speculum, pietatis exemplar, assertor veritatis, fidei defensor, Doctor Israël, magister insipientium, refugium oppressorum, pauperum advocatus, judex viduarum, oculis cecorum, lingua mutorum, ultor scelerum, malorum metus, bonorum gloria, virga potentium, malleus Tyrannorum, regum pater, sal terræ, orbis lumen, Propheta Altissimi, Præcursor Christi, Christus Damini, Deus Achab, Baalitarum terror, idololatrarum fulmen. Nil sane elegantius, nec quid magis animi virtutes explicans dici potest. Tamen uberioris doctrinæ gratia ex triplici fundamento ostendo magna merita Sanctissimi Eliæ.

Primò ex verbis ipsiusmet Eliæ ad Achab 3. Reg. 17. num. 1. Vivit Dominus Deus Israël, in cuius conspectu sto. Sicut & ipse dixit ibidem cap. 18. num. 15. Vivit Dominus exercituum, ante cuius vultum sto. Id est ut explicant Angelomus, Carthosianus, Deum semper animo, & corde præsentem habeo, semperque intendo illum amare, laudare, ac revereri, eique in omnibus placere, nec in minimo ab ejus voluntate, ac beneplacito deficere. Præclare Metaphrastes ait: Eliæ appellatus est Thebytes, eo quod esset domus, quæ sorte obigerat sacerdotibus, in qua is habitabat virtutem omnem exercens ab adolescentia, & flammam efficiens animam, per ignem spirantem.